

REMISSVAR

2016-02-03

D nr 29-15-30

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Synpunkter gällande rapporten Översyn av regelverket om de kyrkliga kulturminnena Ku2015/02346/KL.

SAMMANFATTNING

Karlstads stift tillstyrker i huvudsak rapporten men vill lyfta fram behovet av att lagstiftningen tillämpas enhetligt länsstyrelserna emellan. Fastställande av kyrkotomtens geografiska avgränsning är en angelägen fråga, likaså att det finns tillräckliga resurser, kunskap och kompetens på både nationell och regional nivå för handläggning av ärenden som rör de kyrkliga kulturminnena.

OTYDLIGA BEGREPP OCH REGLER

VÄSENTLIG ÄNDRING OCH KULTURHISTORISKT VÄRDE

Karlstads stift samarbetar idag med tre Länsstyrelser. Vi uppfattar att de arbetar på olika sätt vid tillståndsprövningen och vid upprättande t ex av de villkor som ställs i besluten. Även ansökningsblanketterna som församlingarna har att använda är olika. En klar skiljelinje finns också i hur Länsstyrelsernas handläggare bedömer väsentlig ändring och vad som är underhåll. Karlstads stift är som Riksantikvarieämbetet av den åsikten att flera begrepp i lagen kräver förtydligande, men vi är tveksamma till att en förändrad formulering från *väsentlig ändring till påverkan på det kulturhistoriska värdet* skulle innebära någon större förändring i praktiken. Vi tror att en lika stor förbättring skulle kunna nås om Riksantikvarieämbetet kunde leda dialogen om ensad lagtillämpning av 4 kap KML, t ex genom den struktur som byggts upp genom länsstyrelsernas Kulturmiljöforum.

Vad gäller begreppet kulturhistoriskt värde föreslås ingen lagändring utan Riksantikvarieämbetet hänvisar där till rapporten Plattform för kulturhistorisk värdering och urval som stöd för ett metodiskt arbete. Den drygt 100-sidiga rapporten är mångordig men inte särskilt lättgenomtränglig för den mest inbitne antikvarien eller fastighetsförvaltaren. Den kan i sin nuvarande form knappast hjälpa till med att förtydliga begreppsapparaten i kulturmiljölagen.

KYRKOTOMT

Förslaget i föreliggande rapport om att länsstyrelserna ska kunna fastställa gränserna för kyrkotomten är angeläget. I Karlstads stift finns det ett omgående behov av att i ett flertal kyrkomiljöer upprätta gränsdragningar för kyrkotomter.

För att ärendehanteringens ska kunna effektiviseras, i enlighet med Riksantikvarieämbetets uppdrag, så måste särskilda riktlinjer för hur processen ska gå till tas fram. De länsstyrelser vi arbetar med gör i muntligt samråd idag olika bedömningar.

Av rapporten framgår att avsikten inte är att medge att kyrkotomt är ett vidare område kring begravningsplats. Antingen finns en kyrkotomt eller begravningsplats i anslutning till kyrkobyggnaden, inte både och. I teorin låter detta bra men hur blir det t ex i västra Värmland där flera kyrkor är placerade för sig, omgiven av en plats som ter sig som en kyrkotomt och den tillhörande begravningsplatsen ligger ett bra stycke därifrån, avgränsad med stenmur och ofta en avskiljande väg eller liknande emellan. Så är fallet t ex vid Holmedals, Svanskogs, Västra Fågelviks och Jösse-Ny kyrkor.

REGLERING AV BEGREPPET KYRKBYGGNAD

I rapporten föreslås att snävare kyrkobyggnadsbegrepp, där den statliga tillsynen begränsas till de kulturhistoriska intressena, dvs endast de kyrkor som omfattas av tillståndsplikt. Givetvis kan det innebära ett försvagat skydd för kyrkliga inventarier med kulturhistoriskt värde i yngre kyrkobyggnader, vilket kan te sig som en otidsenlig syn på kulturhistoriskt värde, men Karlstads stift har i övrigt inget att erinra mot förslaget.

UNDERMÅLIGA UNDERLAG

En problematik som tas upp i rapporten är att länsstyrelserna i många fall fattar beslut på undermåliga underlag och därför ställer villkor utöver det som lagen föreskriver. En möjlighet att motverka detta kan vara att den kyrkoantikvariska ersättningen i högre utsträckning också kan användas för att upprätta underlag som belyser de kulturhistoriska aspekterna t ex genom vissa projektringshandlingar, skadeanalyser eller åtgärdsförslag. På så vis borde länsstyrelsernas i högre grad kunna ställa krav på underlag, i enlighet med vad som anges i föreskrifterna.

NY ÄGARE

I rapporten föreslås att en regel införs om anmälan vid överlåtelse då kyrkobyggnader säljs till annan ägare än Svenska kyrkan. Det framgår av förslaget inte om denna bestämmelse ska gälla även för nästkommande ägare, när byggnaden säljs igen, vilket vore rimligt. I så fall borde det också göras en anteckning om lagskyddet i fastighetsregistrets allmänna del, på liknande sätt som för byggnadsminnen, så att ingen råkar förvärva ett kyrkligt kulturminne utan att veta om vad det förpliktar.

FÖRTECKNING

Förslaget om att en fullständig förteckning över de kyrkomiljöer som omfattas av lagens tillståndsplikt ska föras på både regional och nationell nivå mottas positivt.

UTREDNING OM ÖVERTALIGA KYRKOR

Riksantikvarieämbetet föreslår att frågan rörande kyrklig övertalighet utreds av en oberoende part inför nästa kontrollstation av den kyrkoantikvariska ersättningen 2019. En utredning som ska omfatta frågor om lagskydd, processer för att förklara en kyrkobyggnad övertalig och ekonomiska förutsättningar för ett bevarande. Det är Karlstads stifts uppfattning att en sådan utredning brådskar om inte den verkliga utvecklingen ska gå före.

I föreliggande rapport skrivs att Karlstads stift som en av remissinstanserna anser att frågan är en strikt inomkyrklig fråga att utreda. Karlstads stift tycker inte detta är en korrekt sammanfattning av vårt tidigare remissyttrande utan det vi skrev där var att *"en oberoende part får gärna utreda lagskydd och ekonomiska förutsättningar för bevarande av övertaliga kyrkobyggnader. Däremot ska ingen oberoende part utreda om en kyrkobyggnad är övertalig, detta är Svenska kyrkans ansvar. De*

enskilda församlingarna och pastoraten har och ska ha bestämmanderätt över brukandet av sina egna kyrkobyggnader. Kyrkobyggnaderna har ett religiöst syfte, det är därför de har byggts, vårdats och använts. För Svenska kyrkan är det största värdet, kulturvärdet, i en kyrkobyggnad att den har ett pastoralt nyttjande. Förändringar så att även annan verksamhet kan ske i kyrkobyggnaden, t ex genom att församlingsverksamheten flyttar in, kan ge ett mycket värdefullt stöd i det arbete som församlingar har i att försöka minska fastighetskostnaderna. Åtgärder av denna typ bör främjas och ses som en viktig bevarandeinsats för kyrkobyggnaden som specifik byggnadskategori i fastighetsbeståndet. Ett alternativt bruk av en kyrkobyggnad som inte innebär kyrkliga ändamål är inte av intresse för församlingarna. Pastorala grunder ska avgöra vilka kyrkobyggnader Svenska kyrkan har råd att bevara utan ingripande från annan part..."

Karlstads stift anser också att det är angeläget att vägledning upprättas för hur man ska gå tillväga då en kyrka ska tas ur bruk.

RESURSER, KUNSKAP och KOMPETENS

I ett flertal sammanhang har framkommit att länsstyrelserna i sin handläggning saknar tillgång till remissinstanser. I rapporten nämns problematiken som uppkommit i och med läns museernas dubbla roller, både som uppdragstagare och kunskapssamlare. Karlstads stift skulle även vilja belysa att Riksantikvarieämbetets kunskap och kompetens som expert efterfrågas. Vad innebär det i praktiken att Riksantikvarieämbetet enligt prop 1994/95:208 ska tillhandahålla expertkunskap då tidigare expertkompetens i t ex orgelfrågor och konservering av olika material är sedan många år avvecklad utan att något annat alternativ finns att tillgå?

ÖVRIGT

För Karlstads stift är det rimligt att bestämmelserna i kulturmiljölagen är likartade oavsett ägare eller förvaltare för de kyrkliga kulturminnena och har inget att erinra mot att straffansvar införs vid överträdelse av bestämmelserna i lagen.

Ove Nystrand
tf stiftsjägmästare

Erika Hedenskog
stiftsantikvarie